

Interview - Gregory Clark haalt de Amerikaanse droom onderuit

‘Succes zit in de genen’

18 maart 2015 | Van onze redacteur Michiel Leen

Of je vooruitkomt in het leven, heeft vooral te maken met eigenschappen die je van je voorouders erft. Tot die conclusie komt de Amerikaanse economieprofessor Gregory Clark in zijn boek ‘The Son also Rises’. Door de eeuwen heen, en in de meest uiteenlopende maatschappijen, blijkt de sociale mobiliteit zeer traag te evolueren.

*Over de generaties heen vind je op elite-universiteiten
opvallend vaak dezelfde familienamen terug. blg*

‘Ik begrijp de controverse niet zo goed’, zegt Gregory Clark, wanneer we hem spreken in de foyer bij deBuren. ‘Van seksuele voorkeur of sportief talent accepteert iedereen dat die genetisch bepaald is. Maar we horen liever niet dat maatschappelijke status genetisch bepaald is. Veel mensen geloven dat succes het resultaat is van hard werken, inzet en durf, en dat dat niet zo zou zijn als je het genetisch verklaart. Maar ik ga er net van uit dat er een genetische aanleg is voor die eigenschappen die tot maatschappelijk succes leiden.’

Maar hoe kom je daar achter?

'Ik wilde de sociale mobiliteit door de eeuwen heen in kaart brengen en focuste op de geschiedenis van familienamen. Die bevatten veel informatie over hoe snel mensen het maatschappelijke gemiddelde bereiken. We ontdekten dat de evolutie enorm traag verliep. Er zijn Engelse families die er al tien generaties lang in slagen dezelfde relatieve hoge status aan te houden. Volgens conventionele modellen zou dat helemaal niet mogen kunnen. Vandaar het idee dat we een inherente status met ons meedragen en doorgeven. Om te voorspellen welke status jouw kinderen zullen hebben, heb ik meer aan de geschiedenis van je familie dan aan je huidige situatie.'

Vreemd toch, want heel onze Westerse samenleving is van meritocratie doordrongen.

'Kijk naar Zweden, nochtans een klassieke welvaartsstaat: de adellijke families die er in de 18de eeuw de plak zwaaiden, zijn vandaag nog steeds deel van de elite. De sociale mobiliteit is er even langzaam als in het middeleeuwse Engeland. Het cruciale verschil zit hem erin dat de verschillen tussen de elite en de laagste sociale klassen minder extreem geworden zijn. Maar wie er boven aan de ladder staat en wie onderaan, is niet veranderd. Zulke verhalen vind je ook in fundamenteel andere samenlevingen. In China vond na de communistische revolutie een genocide plaats op de hoogste klasse, maar vandaag blijken veel hoge functionarissen nog steeds een achternaam uit zo'n oud geslacht te hebben. Blijkbaar heeft de oude elite ontdekt hoe ze een goede communist kon worden.'

U werkt in de Verenigde Staten. Uw filosofie laat weinig heel van de Amerikaanse droom.

'Mijn bevindingen lokken erg emotionele reacties uit, ja. Maar ga er alsjeblieft niet van uit dat iedereen in die Amerikaanse droom gelooft. Vooral de link die ik leg tussen genen en maatschappelijke status, ligt gevoelig, zeker met het historische racisme tegen bijvoorbeeld de zwarte gemeenschap in het achterhoofd. Maar ook in de VS is de sociale mobiliteit even traag als elders.'

Hebt u de theorie ooit op uw eigen afkomst toegepast?

'Ik ben daar zeer terughoudend in. Criticasters zien in mijn status als universiteitsprofessor een bewijs van grote sociale mobiliteit. Ik ben van Iers-katholieke origine. Arme mensen, die naar Engeland migreerden. Maar nu blijkt dat mijn eigen voorouders binnen de arme gemeenschap waarin ze opereerden, een relatief hoge status hadden, als onderwijzers en kleine grondbezitters. De maatschappij is geëvolueerd, maar de relatieve status van onze familie dus niet.'

Waarom komen andere studies dan tot de conclusie dat die hoge sociale mobiliteit er wel degelijk is?

'Veel studies meten mobiliteit af aan de verkeerde dingen. Inkomen, bijvoorbeeld. Vaak verdienen kinderen meer dan hun ouders. Maar we maken ook keuzes die ons inkomen positief of negatief beïnvloeden. Vandaag ben ik professor economie, maar ik was bijna filosofie gaan studeren. Mijn inkomen als professor filosofie zou de helft lager liggen, maar mijn sociale status zou niet zo gek veel verschillen. Op lange termijn vlakken die inkomensverschillen zich weer uit. De kinderen van succesvolle mensen zijn sowieso *in the game*.'

Ontmoedigend voor mensen uit een gezin met een lagere status.

'Dat is een kwestie waar ik mee worstel. Mensen onder aan de ladder gaan er altijd wel op vooruit, maar veel hoger raak je niet. Je kans om vandaaruit bij de bovenste 1% te raken, is oneindig klein. Toegegeven, bemoedigend klinkt dat niet.'

Zeker niet hier in Brussel, waar tienduizenden mensen, vaak met een migratieachtergrond, opgroeien in armoede. Zij moeten dus niet denken dat hun kinderen een betere situatie te wachten staat?

'Je ziet pas echt hoe traag sociale mobiliteit evolueert wanneer je een grote maatschappelijke groep beschouwt. Dan zie je pas dat een groep die het goed doet, de neiging heeft om zo voort te doen. Idem voor een groep die het minder goed doet. Vroeger werd zo'n fenomeen snel toegeschreven aan discriminatie. Maar wat deden de voorouders van die mensen in het land van herkomst?'

'België rekruteerde massaal laagopgeleiden in de meest achtergestelde streken rond de Middellandse Zee. Als die mensen in bijvoorbeeld Marokko waren gebleven, maakten ze daar nu ook geen deel uit van de hogere klassen. Maar we moeten die gemeenschappen vandaag niet met de vinger wijzen: als inheemse families er eeuwenlang niet in slagen om hun status te verbeteren, waarom verwachten we dan dat migranten dat binnen twee of drie generaties wel kunnen? Europa moet een migratiebeleid uittekenen dat rekening houdt met de sociale mix. Nu creëert het alleen benadeelde groepen.'

U wordt sociaal darwinisme verweten?

'Dat verwijt ligt op de loer in elke discussie over genetisch overdraagbare eigenschappen. Maar ik ga niet beweren dat de elites meer kinderen moeten krijgen om het niveau van de maatschappij op te krikken. Laten we wel wezen: mensen kiezen geen partner omdat ze vermoeden dat de kinderen dan 4 IQ-punten meer hebben. Op persoonlijk niveau interesseert sociaal darwinisme de mensen niet. Zolang we niet in een totalitaire maatschappij terechtkomen, moeten we daar echt niet bang voor zijn.'

Wat moeten beleidsmakers beginnen met het idee dat je status in hoofdzaak genetisch bepaald is? Onderwijs, bijvoorbeeld, wordt nog vaak gezien als een instrument van mobiliteit en emancipatie?

'Uit niets blijkt dat het onderwijs de sociale mobiliteit versnelt. Daarom is het zo belangrijk de ongelijkheid te verkleinen: we kunnen het klassement niet veranderen, we kunnen wel de prijzen herverdelen. Er is dus wel wat te zeggen voor het Scandinavische model, dat de ongelijkheid kleiner maakt. In de VS is de kloof tussen de elite en de minst succesvolle mensen onnodig groot geworden.'

